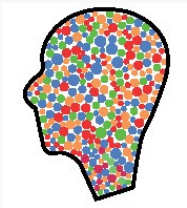

Når autismediagnosen bliver en hindring for behandling

SIKON 2026

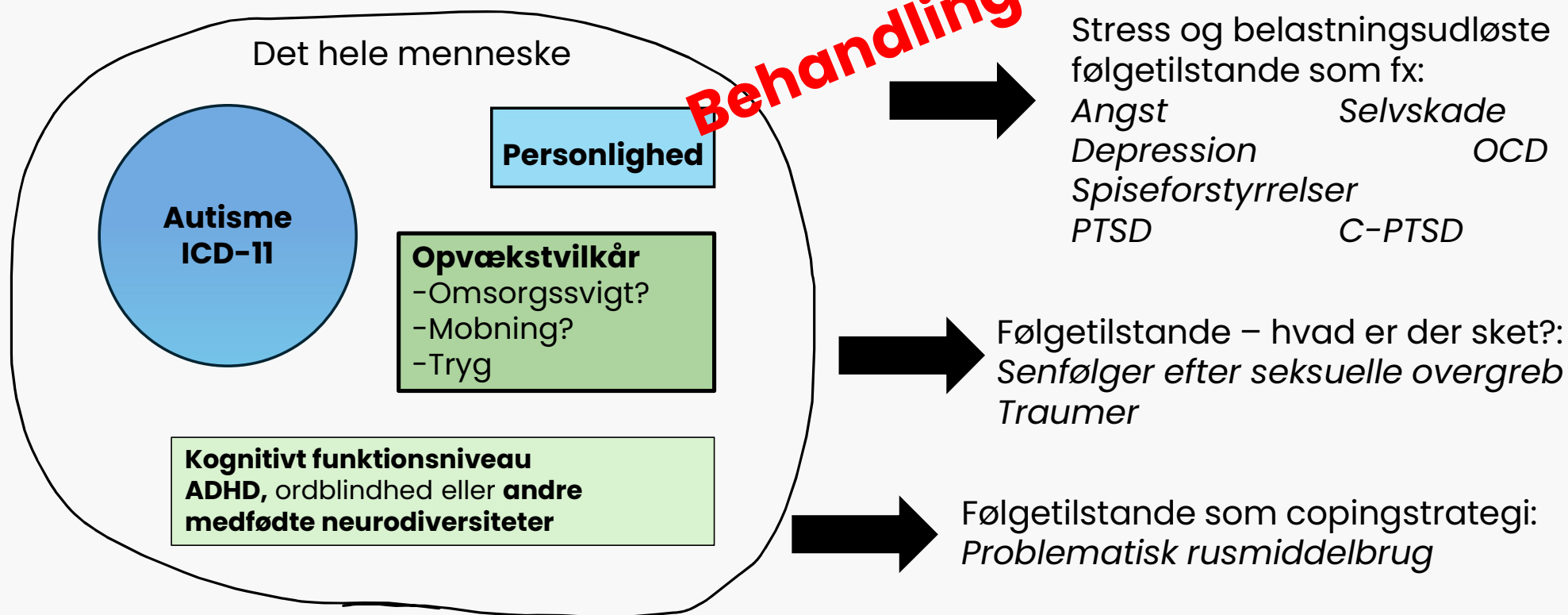
Janni Lund Christensen
cand.soc. i socialt arbejde (AAU)
& autismekonsulent
Specialpædagogisk konsulent
i Center for Autisme/Incita

Anders Lund Pedersen
Master i rusmidler (AU)
& psykoterapeut MPF
Behandlingschef
i KKUC

Trivselsudfordringer hos autistiske voksne

Behandling hvor?

Strukturelle problemer presser trivslen

- Kan man tale om at autistiske voksne udsættes for diskrimination, hvis de ikke kan få en nødvendig og offentligt tilgængelig terapeutisk behandling som alle andre mennesker?
- Hvilke konflikter kan opstå når sundhedsydelse efterspørges i socialektoren?
- Dobbeldiagnoseproblematikker er velkendte, men hvorfor er det tilsyneladende særligt udfordrende at inkludere autistiske voksne i offentlig tilgængelig terapeutisk behandling?

Konflikter i sektorsamarbejdet som mulige årsager til diskrimination

Forståelsen af den fælles opgaveløsning på tværs af sektorer udfordres af:

- Forskellige perspektiver på autistiske voksnes behov for hjælp.
- Forskellige forståelser (biomedicinsk vs. bio-psyko-socialt perspektiv).
- Manglende viden og oparbejdelse af nødvendig dobbeltekspertise hos behandlere.
- Monofagligt sprogbrug.
- Med et stigende antal sendiagnosticerede autistiske voksne stiller det store krav til udvikling af samarbejdet.

Kastebold i systemet

Sendiagnostiseret autistisk kvinde med senfølger efter seksuelle overgreb i barndommen søgte hjælp:

- Kendt gennem 15 år i hospitalspsykiatrien under forskellige diagnoser inden autismediagnosen blev stillet.
- Over 35 forskellige behandlingsforløb ambulant og på sengeafsnit.
- Kommunen bevilgede jfr. servicelovens § 102 et specialiseret psykologbehandlingsforløb grundet et særligt behandlingsbehov hos en specialiseret psykolog (dobbeltekspertise senfølger og autisme).

Christensen, 2023

Kommunes begrundelse

Kommunens 1. afgørelse:

"Du har et særligt behandlingsbehov, som ikke kan dækkes efter anden lovgivning.

Du har et betydeligt nedsat psykisk funktionsniveau, og dette har været forsøgt afhjulpet med bostøtte efter servicelovens §85...

Det var kommunens opfattelse, der ikke fandtes terapi for senfølger i det sædvanlige behandlingssystem, og tilbuddene dér måtte anses for udtømte. Du vurderedes i målgruppen for speciel behandlingsmæssig bistand efter servicelovens §102."

Christensen, 2023

Kvinden brugte de 10 bevilgede psykologtimer og søgte om forlængelse

Kommunens 2. afgørelse:

"Du meddeles afslag på yderligere behandling efter servicelovens §102...

Du er ikke i personkredsen for behandling efter §102, idet der tilbydes behandling efter anden lovgivning....

Du er vurderet i personkredsen for servicelovens §85, og du er velkommen til at henvende dig, hvis du vil genoptage denne...

Borger vejledes desuden til at ansøge om økonomisk tilskud til uforudsete enkeltudgifter og sygebehandling m.v. Det forudsætter, at der ikke er behandlingsmuligheder indenfor det offentlige behandlingssystem, og at der foretages en økonomisk beregning"

Christensen, 2023

Kvinden klagede over afgørelsen

- Ankestyrelsen stadfæstede kommunens afgørelse med henvisning til at der ifølge kommunens oplysninger fandtes et relevant pakkeforløb i regionens psykiatri.
- Kommunen havde ikke undersøgt om den autistiske kvinde var målgruppe for det konkrete pakkeforløb inden de traf afgørelsen. Og burde de have gjort det?
- Kvinden var ikke målgruppe for pakkeforløbet grundet sin autismediagnose, og blev i stedet henvist til ambulante forløb i distriktskykiatrien.
- Men hun havde stadig behov for behandling af sine senfølger efter seksuelle overgreb.

Christensen, 2023

Kvinden kom i den ambulante psykiatri

Distrikpsykiatrien tilbød afholdelse af netværksmøde med kommunen og justering af medicin inden afslutning:

"Symptomer vurderes udløst af belastninger og som led i autismen, hvilket falder udenfor den hospitalsbaserede psykiatri.

Strukturen hos os vanskeliggør muligheden for at tilbyde den støtte der er brug for....

Vi har ikke et relevant behandlingstilbud hvorfor forløbet afsluttes... medicin ved egen læge til overgang til privatpraktiserende psykiater"

Christensen, 2023

Diskrimination defineres som:

En negativ forskelsbehandling på grundlag af fordomme rettet mod enkeltindivider eller grupper

Diskrimination af autistiske mennesker kan være:

- Fordomme og forældede forforståelser om hvad autisme er.
- At en person behandles i en konkret situation ringere end andre i en tilsvarende situation uden saglig begrundelse.
- Sektoransvarlighedsprincippet og eksisterende lovgivning som strukturelle faktorer.

Vi kan måske være enige om at der er et problem, men uenige om hvordan vi løser det...

Autismediagnosen bliver så...
En diagnose der åbner op for redskaber til selvforståelse og mulighed for øget trivsel
&
En diagnose der lukker ned for behandlingsmuligheder

Psykiatri

Sundhedslov

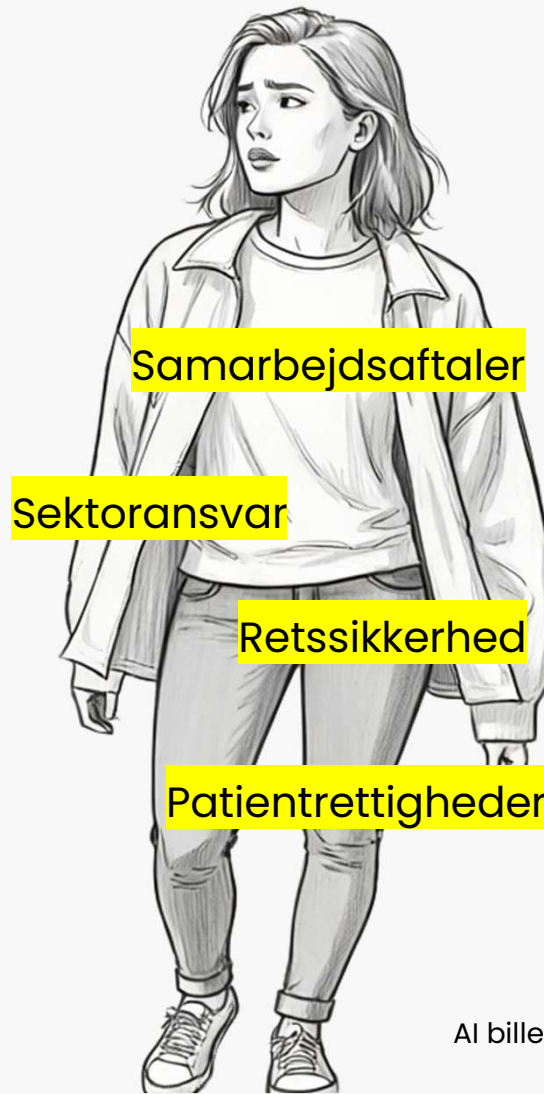
Kliniske retningslinjer

Pakkeforløb

Evidensbaseret
behandling

Målgruppe ambulat
Psykiatri

Hvem hører til
primærsektor...

AI billede

SIKON 2026 JLC&ALP

Kommune

Service Lov

§101 Rusmiddelbe-
handling

§102 Specialiseret
Behandling (kan §)

§85 Bostøtte

§§82a-d forebyggen-
de indsatser

Beskæftigelseslov i 2026?

Lov om specialunder-
visning for voksne

Klageadgange

Aktørerne går i
hver sin retning

AI billede

Aktørerne lader som ingenting

SIKON 2026 JLC&ALP

AI billede

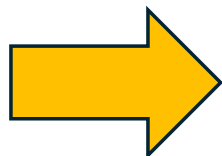
Aktørerne forsøger at dominere hinanden

SIKON 2026 JLC&ALP

AI billede

Hvis ingen aktører tager det der bliver sagt alvorligt eller anerkender et behov for hjælp, kan det have en selvforstærkende oplevelse af ikke at passe ind i samfundet

“Det forstærker den grundlæggende oplevelse helt subjektivt af at sige; Okay – jeg passede ikke ind i min familie. Jeg passede heller ikke ind i min klasse. Jeg passede heller ikke ind til fodbold. Nu passer jeg heller ikke ind i det store samfund. Nu hvor jeg endelig har fået modet til at række hånden op og sige at jeg har brug for hjælp”

Christensen, 2023

Levn fra en svunden tid

Fra særforborg til sektoransvar (1980).

En udbredt opfattelse af at mennesker med svære kognitive funktionsnedsættelser ikke kan profitere af psykologisk behandling.

At terapi forudsætter et vist kognitivt niveau, verbal formåen, evnen til abstrakt tænkning og selvindsigt (som autistiske mennesker mangler).

Problemer forstås som konsekvens af funktionsnedsættelsen (autismen) og ikke som en psykologisk reaktion på noget der kan behandles.

Vanskeligheder tilskrives handicappet (autistisk angst...) Man ser mennesket gennem diagnostiske kriterier.

I 1980'erne opstod konsensus blandt videnskaberne indenfor samfund, humaniora og psykologi om at sindslidelsers frembrud hos det enkelte menneske skulle forstås i et samspil mellem biologiske, psykologiske, sociologiske faktorer.

”I psykoterapi er der en idé om en eller anden forandring. Der vil også være en forestilling om, at der er en eller anden præmis, af en psykologisk indsigt – en psykologisk ressource, som man i traditionel forstand ikke associerer nødvendigvis med autismeområdet.”

Christensen, 2023

Er der plads til både – og?

Pædagogik

+

Psykoterapi

- Forskning viser, at der ikke er forskel på outcome af den terapeutiske behandling, det kræver bare flere samtaler.
- Forskningen i psykoterapi peger på at det ikke er den anvendte metode, der er afgørende, men relation mellem terapeut og borger, der betyder noget.
- At inkludere autistiske voksne i den etablerede behandling i sundhedssektoren vil udfordre de evidensbaserede metoder, som så skal udvides og tilpasses.
- Holder evidensen så?
- Hvad koster det at pakkeforløb bliver forlænget?
- Kan man forestille sig et samarbejde der støtter borger på tværs af sektorer – bostøtte hjælper med hjemmearbejdet og samler op mellem de terapeutiske sessioner?

Har man mødt én autist ...

Når autisme kalder på en specialiseret indsats er det bl.a. fordi:

Autismens kernesymptomer giver personen en sårbarhed overfor ydre påvirkninger som er med til at øge stresssårbarheden.

En behandler skal besidde den nødvendige dobbeltekspertise, for at kunne tilpasse sin kommunikationsform til den autistiske person man sidder overfor.

Det stiller krav til behandlerens egen mentaliseringsevne og omstillingsparathed i anvendelsen af (evidensbaserede)metoder og samtaleteknikker.

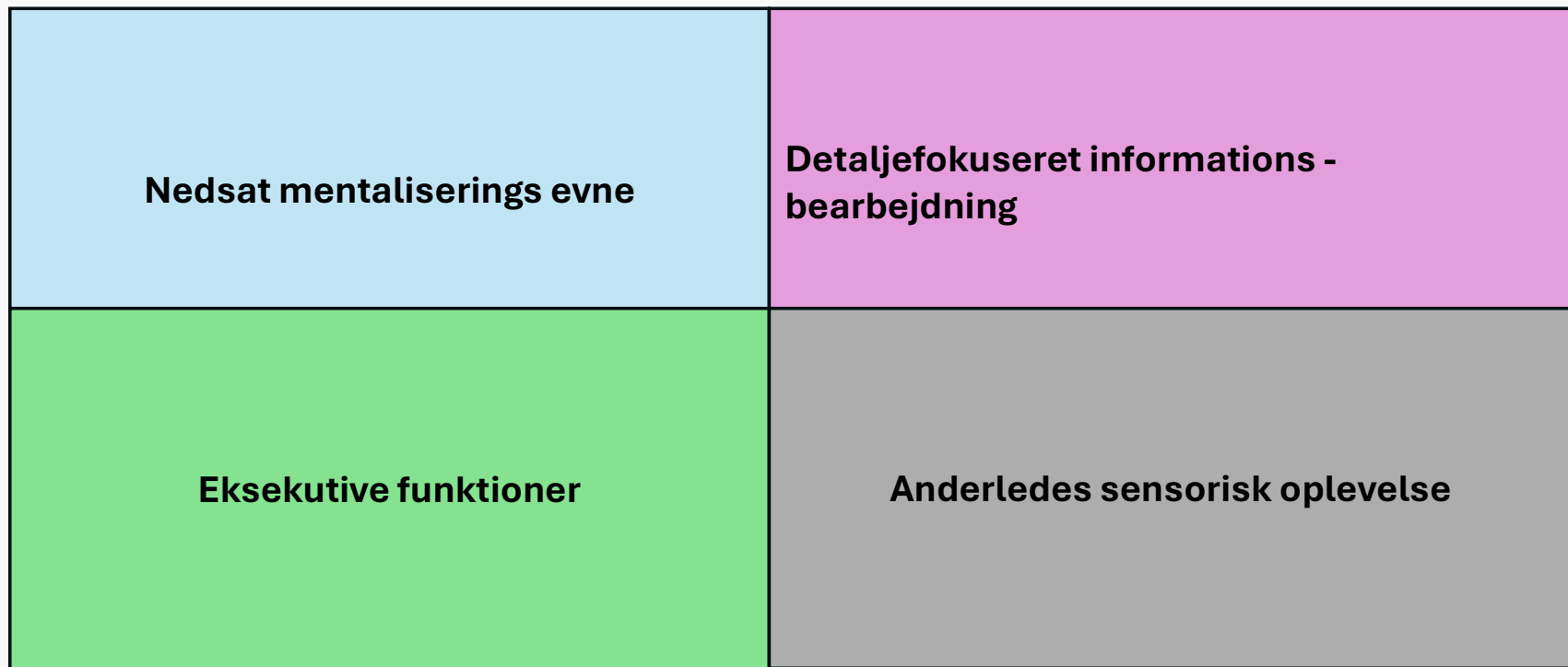
Kommunikation går 2 veje og er et spørgsmål om gensidighed; "The Double Empathy Problem". Udfordringerne i kommunikationen er to-vejs.

Eksempel på tilpasning af eksisterende behandlingstilgange:

Der har de senere år været en øget opmærksomhed på unge og voksne med rusmiddelproblematik og samtidig autisme – stigende forekomst i takt med at flere bliver udredt.

Rusmiddelbehandling har i lighed med andre behandlingstilbud været præget af usikkerhed og manglende viden i fht. at møde mennesker med autisme

4 fokus områder i forståelsen af autisme

(Metodecentret, 2025)

Hvad gør vi i terapien?

- Nedsat mentaliserings evne: transparens: *Grunden til at jeg spørger... Grunden til at jeg er stille lige nu er at jeg tænker mig om.*
- At arbejde med effekterne af, altid at have følt sig anderledes i sociale sammenhænge og at andres syn på én har bekræftet det. Dårligt selvværd, manglende tro på sig selv.
- Abstrakte og komplekse "terapeutiske spørgsmål" om indre liv kan være umulige at svare på. Puster til det dårlige selvværd. Måske tolkes de manglende svar som modvilje, manglende motivation, modstand.
- Lån mentaliserings evnen ud til den unge. *Måske du har svært ved at svare fordi jeg blev for ukonkret?*
- Gennemgang af sociale situationer siden sidst, som har været udfordrende: Mentaliseringen kan blive bedre. At hjælpe den unge med at perspektivere og skabe sammenhænge, så mentaliseringen kommer ud fra erfaringer.

Rusmidler som copingstrategi

Ved udfordret mentaliseringsevne kan rusmidler måske:

- Forbedre (oplevelsen af) sociale og kommunikative færdigheder
- Afhjælpe tendens til social hæmning
- Dulme oplevelsen af sociale problemer eller social "akavethed"
- Give adgang til et socialt fællesskab med andre brugere af rusmidler
- Være en "kopiadfærd" af andre unges rusmiddelbrug som strategi til at maskere autismen

Metodecentret, 2025

Fra diskrimination til ligebehandling

1. Nedbrydning af forældede forforståelser og fordomme ved at opkvalificere i begge sektorer ift. viden om autisme.
2. Sundhedssektoren bør sikre den nødvendige dobbeltekspertise er til stede blandt behandlerne og pakkeforløb tilpasses en evt. længere behandlingstid.
3. Kommunernes socialforvaltning bør i højere grad lave autismspecifikke midlertidige forebyggende indsatser.
4. Netværksmøder er centrale for samarbejdet, og kan bygge bro mellem terapeutisk behandling og den pædagogiske støtte i hverdagen.
5. Vi kan ikke vente på at der kommer (autisme) tilpassede evidensbaserede metoder. Der findes allerede brugbare guidelines.

Tak for jeres opmærksomhed!

Litteratur:

Anderberg, E. et.al. (2017). *Sticking with it: Psychotherapy outcomes for adults with autism spectrum disorder in a university counseling center setting*. PubMed.

Christensen, J.L., 2023. *I Frit Fald*. Aalborg Universitet, https://www.audxp-cms.dau.dk/media/imwjofjj/speciale_i_frit_fald.pdf

Christensen, J.L., 2025. *Retten til psykologbehandling*, debatindlæg Social Kritik, www.socialkritik.dk

Høgh, H., Pedersen, M.S., Kusk, J.J., Feltmann, M. & Sawicki, W., 2025. *Tilpasset rusmiddelbehandling til unge med autisme – en guide*, Metodecentret

Høgh, H., 2023. *Unge med autisme og problematisk forbrug af rusmidler. En afdækning af viden og praksis*. Helsefonden og Metodecentret.

Lambert, M., (1989). *The individual therapist's contribution to psychotherapy process and outcome*. Clinical Psychology Review, Volume 9, Issue 4,

Lord, C. (2022). *The Lancet Commission on the future of care and clinical research in autism*. The Lancet

Rumball et.al.,2021. *Co-occurring mental health symptoms and cognitive processes in trauma-exposed ASD adults*. Elsevier